

Frederik 5.s kjortel og vest, 1750

Rosenborg 31 B.3

Introduktion

Beskrivelse, materialer, snit

Mode

Dragtens historie

Tilstand

Konservering

Andre dragter som tilhørte Frederik 5.

Kilder, litteratur

Introduktion

Kongen var nær blevet sprængt i luften den 6. august 1750. Danmark førte an i våbenkapløbet fordi en af hærens ingeniører havde udviklet en kanon, der kunne skyde ikke mindre end 27 skud i minuttet. Sådan et våben ville med ét ændre styrkeforholdene i Europa – måske stod Danmark til at genvinde sin plads som stormagt.

Denne røde frakke bar Frederik 5. den dag han skulle se, hvad den nye kanon kunne. Den er ikke en uniform, men i farve og besætning ligner den meget. Kongen var nemlig meget interesseret i uniformer, selv om han ikke havde så meget indsigt i andre militære sager; måske derfor valgte han denne dragt. Den er syet af den samme slags uldstof som uniformerne, og ligesom officerernes frakker er den udsmykket med brede, vævede guldbånd – men pynten på Kongens frakke er endnu flottere.

Vesten, som er meget synlig fordi frakken er beregnet til at stå åben, er ligeledes besat med meget brede guldgaloner. Kombinationen af rød frakke og hvid vest er sikkert ikke tilfældig.

Men den nye kanon eksploderede og sårede og dræbte flere af de tilstedeværende. Kongen overlevede eksplosionen, men indså at han kunne være blevet dræbt. Han må have haft Christian 4.s blodplettede tøj i tankerne, da han beordrede frakken og vesten gemt som minde om hans heldige overlevelse.

Beskrivelse

Dragten består af en kjortel (som en jakke) og vest, et samhörrende sæt. Kjortlen er syet så den sidder tæt omkring skuldre og bryst, men under taljehøjden vider den sig ud med skørteformede skøder. Det var på mode i 1750.

Kjortlen

Kjortlens forstykker står åbne, for at man kan se vesten indenunder: de 19 store knapper og tilsvarende knaphuller kantede med guldsnore er blot til pynt. Halsudskæringen er rund, uden krave – for at det moderigtige halsbind og kalvekrøs kunne komme til deres ret. Langs forkanterne og alle sømmene er syet et mønstervævet guldbånd som dekoration. Båndet er 6,7 cm bred og er vævet i store zigzag-bølger.

Ærmerne er meget snævre med særdeles store, påsatte opslag. De er knappet til ærmet med samme slags knapper som på forstykket. Den brede guldgalon er syet på i tre tætte rækker, så kun smalle strimler rødt kan ses imellem.

I hver side sidder en stor lomme. Lommeklappen er dækket af det brede guldbånd, og under lommeklappen ses 4/5 knapper, som kun er til pynt. Guldbåndet er syet på i en dobbelt række for at markere lommens placering. Det ser ud som om Kongen har hæftet to store tasker af guld på dragten.

Kjortlen er foret med tynd, beigefarvet silkestof. Skøderne har et afstivende mellemfor af stivlærred, og læggene i siden er vatteret, så de bedre kan holde sig stift ud fra kroppen.

På venstre skulder sidder en knap og en dobbelt, snoet silketråd, sandsynligvis til at fastholde et Elefantordensbånd. Skuldernettet er glat og ikke særlig bredt, og ordensbåndet har åbenbart haft tendens til at glide ned.

Elefantordenens bryststjerne, broderet af sølv, sidder på venstre bryst. Den er broderet separat og derefter hæftet på dragten – men Kongen har haft flere, fordi de var vanskeligere at flytte fra dragt til dragt end de senere stjerner af metal. Kjortlen er 94 cm lang, ærmerne 40 cm lange og bredden fra hals til skulder 14 cm.

Vesten knappes fra brystet til taljen. Derfra er forkanterne skåret tilbage, så de følger kjortlens forkanter. Der er 20 knapper i alt, hvoraf kun de øverste 8-9 bruges. Vestens ærmer er glatte og snævre, så snævre at de har en slids ved håndleddet, som lukkes med en knap. På forstykkerne sidder vandrette lommer, hvis klap også er dækket af den samme guldgalon.

Den hvide vest er syet af et hvidt, mønstervævet silkestof, som kaldtes *droguet*. Mønstret består af fine, bølgende ranker, med blomster og bær, og grunden imellem er udfyldt med små vævede pletter.

Vesten er 80 cm lang, bredden fra hals til skulder 14 cm.

Dragten ligner i stof og snit samtidige uniformer, omend de var uden de mange meter kostbare guldgalon. Det var næppe tilfældigt, for Frederik 5. var specielt interesseret i uniformer og bidrog blandt andet med forslag til deres udformning.

Materialer

Kjortlen er syet af højrødt uldklæde, der er lige afklippet i underkanten og ikke sømmet. Foret er sandfarvet silke – måske et stof som kaldes *croisé*, et kipret silkestof som ofte nævnes i regnskaberne.

Forstykkerne og skøder har et mellemfor og et lag stivlærred.

Vestens silkestof har et mønster hvis rapport (gentagelse) er 8 cm i højden og 5,5 cm i bredden. Banens bredde kan ikke bestemmes. Ægkanten måler 3 mm med 5 *cordelines* (snoede, indvævede tråde).

Dragtens historie

Kongens perlestikker Harras har broderet en generalsuniform med guld, og én med sølv, foruden en admiralsuniform til Frederik 5. ifølge regnskaber fra 1754.

Rosenborgs inventarprotokol 1781: *1. En rød Klædes Kiörtel og en hviid blommet Silke-Vest med Guld-Galoner belagt som Hans Maytt: havde paa den Dag, at en Kanon blev proberet paa Amager, da de kom Jld udi Pulver-Kassen.*

Dragten har antagelig været udstillet i mange år på Slottet. Den har været vist i en særudstilling på Tøjhusmuseet i 1984 og på Rosenborg i "Konger på rad", 1997.

Tilstand, konservering

Kjortlen og vesten er i relativ god stand, om end der konstateredes mølangreb i 1954.

Andre dragter, som tilhørte Frederik 5

Frederik 5. var berygtet for sin manglende interesse i sit tøj. En samtidig forfatter, Charlotte Dorothea Biehl, beklagede, at han lappede og genbrugte sit tøj så meget, at han i hele sin regeringstid kun havde brugt på tøj, hvad hans fader havde brugt på en måned.

Kun to af Frederik 5.s dragter er bevaret på Rosenborg, hans bryllupsdragt og denne uniforms-lignende dragt.

Kilder, litteratur

Sigrid Flamand Christensen: *Kongedragterne fra 17. og 18. Aarhundrede*, København 1940, nr. 76.

Steuben: *Beantwortung einigen Ein würfe gegens neuerfundenes Geschwindschiessen*, Kbh. 1750 og Historisk Tidsskrift 4 R. II 164 ff.

Charlotte Dorothea Biehl 1909: *Interiører fra Fr. V's Hof*, udg. af Bobé, p. 29f.

Gud konge by. Frederiksstaden 250 år. Katalog. Det danske Kunstindustrimuseum. 1999, s.149

Jakob Seerup: (upubl.) artikel, "Von Steubens Geschwindte Skud", 2005.